

СУЖЕНА — НЕ ОГУЖЕНА!

Побутовий жарт в одній дії

ДІЯЧІ:

Іван Семенович Гриценко-Перепелиця — старуватий, але доволі жвавий чоловік (городський обиватель).

Мар'я Василівна — його жінка, людина вжіла (хоть не хоче того думати).

Варочка — її сестра — молоденька вдова, літ 20 (живе поки що при сестрі).

Палажка — дівка-служниця в господі Івана Семеновича.

Василь Михайлович Хороший — молодий панич.

Хведір Іванович Дзвоник — невеличкий адвокат, колишній однослуживець Перепелиці, літ 40.

Дія ведеться в лівобережному городі, в господі Перепелиці.

Хата Перепелиці, доволі гоже убрана. Трое дверей: середні — вхідні, ніби з прихожої; по праву руку (лічучи від громади) — в кімнату чи кабінет Перепелиці, ліворуч — в хатні, жіночі покої). По праву руку, біля кабінету, канапка й кресло, перед канапкою столик; навпроти, по лівий бік, ближче до рампи, на стіні свічадо, перед ним маленький столик і два чи три стільці. Середня стіна убрана малюнками, столичками, стільцями. На столичках газети, скільки книжок, ставнички з квітками. Чим більш квіток, тим краще: щоб знати було, що дія ведеться влітку. Розлічено для невеличкого, любительського кону; задля більшого ж можна всієї постанови прибавить*.

Я В А 1

Іван Семенович Перепелиця (*у вишиваній сорочці і піджаку сидить на канапі; читає часопис, дали чида*). Чорти його батька зна! Хоть би хто прийшов або що! (*Позіхає*). А то така нудьга, що хоть сказись! (*Помовчавши*). Воно то не з кожного гостя й користь, потіха тая є: інше прийде, то ще гірш у смуток уведе! Сидить тобі, як маня, аж нудота тебе візьме; ти до його і сее і тее — рад би чоловік душу одвести,— так де тобі: блевкне слово, та й знов мовчить, мовби йому заціпило; хоть кліщами з його розмову тягни. (*Згодом*). Ну, але я вам скажу, ще того ніхто не зважив, котрий гість гірший: чи той, що мовчить, як мур, чи той, що от, бувають, як почне тобі балакати, то мовби горохом з мішка сипле. Ані словом за ним не похопишся! Тарара, тарара, тарара... Бий тебе сила божа! Як сто вітряків меле! Аж у голові тріщить... І що там мені до його справів: яка там у його теща, які собаки, скільки чого в полі вродило, а скільки б ще мало вродити; які неприємності вийшли з станови́м. Чи то мені те потрібно знати? От ляпає язиком, та й годі! Ну, а все часом-таки хочеться з живою душею побалакати, живе слово почути. (*Встає й кладе часопис на столик оддалі. Потім ходячи*). Сказав би, читанням

* Речі, потрібні для оруді: скільки часописів і книжок, суверточок з покупом, високий капелюх, вишивання, прибор для снідання: сервета, скільки тарілок і виделців, полумисок з пиріжками та ще яка закуска, дві пляшки, шість чарок, складниця (чи портфель) для паперів і перо, кухоль, ставниця (піднос той) і зо три поставчика з мисочками до кохвії. (*Прим. Олени Пчілки*).

може себе чоловік задовольнити, так де тобі — не задовольнить щиро. Ну, от візьмеш газету твою. Яку ж ті газети вартість мають? Єй-богу, хоть і столична, а випи-суеш більш на те, що часом трапляється загорнуть треба що-небудь абощо. Говорить, говорить, крутить, крутить у тій передовій і сюди і туди, а тут читаєш та й думаєш: або б уже казав прямо, то б воно й понятніш було, або, коли не можеш,— зовсім не казав! А то аби читцеві гаяти час... *(Дзвонять)*. О! Йй же богу, хтось при-йшов! Треба ж у такий час сказати!

ЯВА 2

Перепелиця і Палажка.

Палажка *(вибіга з лівих дверей)*.

Перепелиця. Палажко, Палажко! Куди ти?

Палажка. Та біжу ж одчинять, щось подзвонило!

Перепелиця. Еге ж, біжи, біжи!

Палажка *(в дверях)*. Та вже ж пак не як!

Перепелиця. Палажко, стій!

Палажка. Чого?

Перепелиця. Як спитає, чи дома, то кажи, що пані нема, але пан є дома.

Палажка. Та вже ж скажу!

Перепелиця. Еге ж, гляди скажи, що пан є дома.

Палажка. Оце чудне сказав пан! Як би таки я сказала, що пана нема дома, коли він є! *(Виходить у середні двері)*.

ЯВА 3

Перепелиця.

Перепелиця *(сам; сідає й приймає поважну по-стать, далі схоплюється і бере книжку з столика)*. Не-хай таки не подумає хто, що я сиджу, як турецький свя-тий, нічогосінько не роблячи! *(Розсідається і який час ніби читає книжку)*.

Перепелиця, Мар'я Василівна і Варочка.

Мар'я Василівна у літній хламидці і капелюшку й Варочка увіходять з пакунками. Варочка в українськiм убранні, тільки не в плахті, а в спідниці й корсетці, обверчена легенькою білою вишиваною хустиною, від котрої один кінець закинтий через плече; Варочка іде просто до свічада, скидає хустку, поправляє волосся, потім роздивляється на покуп.

Перепелиця *(до Мар'ї Василівни, котра ввіходить попереду)*. А, се ти...

Мар'я Василівна *(скидаючи рукавички)*. Та ми ж; вже все купили й вернулись. А ти думав хто?

Перепелиця. Думав хто! Нічого я не думав! Так питаюсь.

Мар'я Василівна. Чого ж питатись! Бачиш же. А чого се ти так розсівся? Якось непевно.

Перепелиця *(до громади)*. Дивіться, моя матінко! Оце жінка! Не вспіла в хату ввійти, вже й напалась! Як же там я розсівся? Непевно, каже. Чи чув хто таке?

Мар'я Василівна. Авжеж, неабияк: і голову підпер, і ноги простягав! Сидить, загадався, як намальований!

Перепелиця. Читав собі... Що ж, мені вже й те не вільно? Що ж, надо мною з батогом хто стоїть, чи що: у три погібелі мені зігнутись, чи як?

Мар'я Василівна. Читав! Цікава б я знати, що ж ти там читав? *(Бере книжку з рук)*. Бач! Це звідки взяв?..

Варочка *(підходить і заглядає)*. Наша книжка! *(Бере книжку од Мар'ї Василівни, інколи перегортає листки, стоячи трохи оддалі)*.

Перепелиця. Звідки взяв? Он там з столика.

Мар'я Василівна. Моя матінко! Що ж ти тут прочитав?

Перепелиця. Там щось скраю...

Мар'я Василівна. До яких пор?

Перепелиця. Не пам'ятаю гаразд...

Мар'я Василівна. Ні, ти скажи мені — до яких пор?

Перепелиця. Та одчепися ти від мене! Нічого я не знаю.

Мар'я Василівна. Як не знаєш? Аже ж ти читав?

Перепелиця (*встаючи*). Тю! Розізлила ти мене! Нічого я не читав, навіть не знаю, що то й за книжка, нехай вона згине к лихій годині!

Мар'я Василівна. Як не знаєш? Як не читав? Аже ж ти держав її у руках, навіть як ми ввійшли!

Перепелиця. То що ж, що держав? Мало чого чоловік не передержить у руках, так ти думаєш — все й перечитає!

Варочка. А ви знаєте, Іване Семеновичу, як ця книжка зветься?

Перепелиця (*змірявши її поглядом*). А ви, чуєте, Варочко, не лізьте, не ваше діло. Бо перш усього знайте: де два б'ється — третій не втручайсь!

Варочка (*збентежена*). Мені що!.. Я тільки хотіла вам сказати, що вам сієї книжки дуже не слід читати!..

Перепелиця (*схоплюючись розлютований*). Але скажіть ви мені на милість бога, що там за халепа, тая книжка? Йй же богу, хочу знати!

Варочка (*поважно*). Це «Нанá»¹.

Перепелиця. Що?

Варочка. «Нана», експериментальний роман Золя, восьме видання.

Перепелиця. Моя матінко! І то вони думають, що я став би таке паскудство читати!

Мар'я Василівна (*стоїть, спершись на крісло*). Отож, власне, того й допитувалась, що тобі сього не слід читати!

Перепелиця. Не слід? Чого ж би се мені було не слід читати?

Мар'я Василівна. Того, що чоловіки тепер і так дуже порозпускались.

Перепелиця. Та що ж, що порозпускались?

Мар'я Василівна. Бачите, як відповідає! Так те, шановні добродії, що ще гірше порозпускаєтесь!

Варочка. Так, так, Іване Семеновичу, там такі приклади, такі нехороші приклади!!

Перепелиця. Я ж бо вже вам сказав, Варваро Василівно: цитьте поки що! (*До жінки*). Так ти думаєш, що я розпущусь, як буду читати твою «Нану»? Та нехай вона тобі сказиться! Я й дивитись на неї не хочу. Отам же

в газеті була, та щось номерах у двох прочитав, а то така нудота взяла, що й кинув к лихій годині! Од теї пори вадить, як і в книгарні, в вікні, побачу, їй-же богу, вадить! Та ще прокляті книгарі так і тичуть її під самісінкий ніс: мало того, що в вікнах аж шибки нею розпирають, ні ще — прийдеш, спитаеш там якого поважно-го твору, монографію яку чи ісследованіе, або на вокзалі спитаеш якого календаря чи росписаніе, а він тобі зараз: не вгодно лі вам «Нана»? Єй же богу, оце якось зайшов до Богохлібова, купую із'ясненіе молитов для сусідиного хлопця, а він мені таки тее ж: «Не вгодно лі,— каже,— «Нана»! Бий тебе сила божа!

Мар'я Василівна. Мабуть, постерігають, що кому треба!

Перепелиця. Постерігають! Що ж я, хлопець 16-літній, чи що? Хвалити бога, сивіти починаю!

Мар'я Василівна. Ох, сивизна, кажуть, у голову, а дідько в нутро!

Варочка. Еге, так, Іване Семеновичу, старість нічого не забороняє. От у цій же таки книжці: граф Мюфá який статечний чоловік був і теж більш як середнього віку, а тим часом як закохався в Нанá, так просто лишенько!

Мар'я Василівна. Цить, цить!.. Може, він ще до сього не дочитавсь.

Перепелиця. Не дочитав! Еге пак, шановна добродійко, а нуте лиш, ви дочитали? Нуте лиш, нуте, як же се? На мене нападальсь, а самі все подочитували?

Мар'я Василівна (збившись). Я... що ж... Я не люблю не дочитувать книжок до кінця.

Перепелиця. Не любите? А нуте лиш сядьте, сюди ближче (Мар'я Василівна сідає на крісло), осюди, сюди, коло мене, та розкажіть мені, як це так, що чого мені не слід, то вам якраз до ладу? (Дзвонять).

Мар'я Василівна. Ох мені лишенько, хтось прийшов! Хто ж би се?

Варочка. Чого ж жахатись? Аже ж ми вбрані.

Мар'я Василівна. Ой де тобі! Я — ні: під бурнусом сама біленька курточка! (Сидить прислухаючись).

Варочка підходить і заглядає в середні двері.

Перепелиця. Хто ж би це справді? (Набік). От, їй-богу, саме впору! Хоть я й повернув справу так, що сам напався на жінку, а проте хто його зна!..

Варочка. Може, то не до нас. Щось не чуть більше...
Перепелиця (*набік*). Вони хвірткий народ — оті жінки! Незабаром може знов-таки вкрити тебе мокрим рядном. Це дуже добре, як хто чужий в таким разі переб'є розмову! (*Дзвонять удруге*).

Мар'я Василівна (*схоплюючись*). Палажко, Палажко!

Палажка (*за лаштунками, з лівих дверей*). Чую, чую, зараз!

Варочка. Я побіжу одчиною!

Мар'я Василівна. Що ти говориш? Може, що чуже! Палажко! Палажко!

Я В А 5

Ті ж і Палажка, з лівих дверей.

Палажка. Та осьдечка я, зараз! (*Біжить у середні двері одчинять*).

Мар'я Василівна стоїть, одійшовши в ліву руку, дивлячись на середні двері та насторожившись, як що таке, втікати.

Варочка (*стоїть поперед неї*). Побачимо!

Я В А 6

Ті ж без Палажки і Хороший в звичайнім паничівськім убранні.

Хороший (*заглядає в хату, скидаючи високий капелюх*). Аже тут живе Іван Семенович Гриценко-Перепелиця?.. (*Увійшовши зовсім*). Батьку мій! Та осьдечки ж він сам-самісінький! (*Підбіга й обіймає Перепелицю*).

Перепелиця. Василю, друже! Се ти? Звідки?.. От не сподівався! Здоров, здоров, серце моє! (*Ще раз обіймається*).

Хороший (*озираючись на жіноту*). Я не зважавсь увійти...

Перепелиця (*показуючи разом на обох паніїв*). Та це ж жінка моя й зовиця.

Хороший (*вклоняючись і миттю окинувши поглядом обох, але більше до Варочки*). Дуже радий завести

знайомість! Хоч я в вашім городі тільки на один день, проте дуже радий! Василь Михайлович Хороший.

Варочка. Вельми раді! *(Подає руку і зостається)*.

Мар'я Василівна *(вибіга, мовлячи на ходу)*.
Матінко, яка моторна людина! Треба зараз убитися як слід! *(Виходить у ліві двері)*.

Хороший підходить до свічада, становить капелюх і поправляється.

Я В А 7

Ті ж, без Мар'ї Василівни.

Перепелиця. Ну ж, голубе мій, кажи ж ти мені: звідки це ти справді взявся, і що, і як?

Хороший. Зараз, зараз! *(Сідає на кресло і показує рукою коло себе на кананці Варочці)*. Прошу не цуратися, не погордувати теж послухати подорожнього!..

Варочка *(сідає)*. Дуже рада!

Перепелиця. А ти, бачу, такий і зостався, як був: все не цураєшся жіночого сусідства. *(Сідає далі за Варочкою, теж на канані)*.

Хороший. Хто ж таки має його цуратися, прехороший друже! Хіба тільки чоловік зовсім незмислений. Всякий же інший, маючи розум, освітлений світлом змисленості, знає, що жіноцтво має бути для нас не тільки утішним, але навіть і корисним як для наших почувань, так і для нашого розуму. Жінка, говорить Бокль...

Перепелиця. Ну, годі, серце! Сее вже я чув, як не від Бокля, то від тебе самого не раз. А ти от справді розкажи, звідки ти взявся і чого тут?

Хороший. Ну, вибачайте, шановна пані! Мій нетерплячий дружище не дає мені докінчити вельми цікаву думку великого змисленника Бокля. Сподіваюсь надолужити сее пізніш, а тепер маю оповідати. Ми з тобою бачилися коли?

Перепелиця. Та тоді ж, як ти одпасався в дядька в Михайлівці.

Хороший *(усміхнувшись)*. Еге ж, мовляв ти, одпасався! Отож, не то що одпасишся, як ти незугарно говориш, а трохи відпочивши, поїхав я шукати щастя на Правобережжя. Пошукав я його там чимало, та, мабуть

би, таки й не знайшов нічого; та якось уже дядько як почав писати, просити кого там слід, то я й уместився при уряді.

Перепелиця. Де вже ти не вместишся!

Хороший. Еге ж, уместився! Тільки не думай собі, що колишні часи вже минулися! Тепер наш брат не похопиться там путнього місця: на статечні місця маються там значніші — отам всякі пани, що, мовляв, мають велику пиху та збулися великих маєтків; або старе луб'я яке урядове, що вже не знають, куди б його перемостити; а нашому братові — зась! Доводиться тільки кутки терти!

Варочка. Як? Молодим, освіченим кутки терти?

Хороший. Еге ж, моя хороша пані, молодим і освіченим... кутки!

Перепелиця. Ну, ну-бо вже, далі, далі! Не одбивайся вже від нитки!

Хороший. А ти-бо не збивай! Бо нема гірше, як чоловікові думку перебити. Ніякої мовності не буде: хоть не забудеш, що казати, так забудеш, як хотів сказати. А це іноді ще гірше.

Варочка. Звісно, не гаразд!

Перепелиця. Ну, ну вже кажи, провадь!

Хороший. Ну, так ото тер я, тер свій куток кандидатом тим, та вже й обридло мені! А тут някого превосходительного перевели в Оренбурзький край; і він оце сповіщає звідти, що там є багацько вакансій, на котрі він би з великою охотою замінив знайомих йому робітників, знатців свого діла.

Перепелиця. Так оце ти, певне, туди й надумався повіятись?

Хороший. Туди, мій друже!..

Варочка. Аж у Оренбурзький край?

Хороший. Так, шановна пані! в той край, «к сынам степей, сынам свободы!».

Перепелиця. Не так, мабуть, «к сынам свободы», як к тим вівцям, що, кажуть, там дуже ситі; кажуть, аж із якимись курдюками з сала замість хвостів. Так вони, мовляв, і звуться курдючні вівці.

Хороший. Ну, ти вже зараз свою щоденщину: вівці, курдюки! Чорт знає що! Не стоїть з тобою говорити... (До Варочки). От, шановна пані, маю вам доповідати.

Варочка. Дуже рада слухати! А Іван Семенович, вже звісно, тільки й знає, що нападатись!..

Перепелиця. Та про мене, нехай каже, аби тільки скоріш: страх не люблю, як хто довго розказує!

Хороший. Еге ж, шановна пані, не задля курдюків їду я в ту далеку країну, а єсть то просторий край, мовляв «вільна займанщина»: там-то й потрібні люди, охочі до праці, здатні до впорядкування новітнього краю.

Перепелиця. Ну, гаразд, серце! Се нехай теж після розведеш їй краще. А ти от що скажи мені: ти ще нігде сьогодні не снідав гаразд?

Хороший. Як се? Чай пив...

Перепелиця. Ет, ще скажи що: чай! Я ж питаю про їду! А хіба ж чай — їда? Це вже, може, там у вас, у Ташкенті, за їду мають, а в нас ні! Так чуєш, так щоб справді попоїсти, ти ще нігде не їв?

Хороший. Ні... Хоч я не знаю, нащо ти цим питанням про їду перебив мою розповідь?

Перепелиця. А на те, серденько, щоб під'їсти з тобою.

Хороший. Хіба...

Перепелиця. Отож, Варваро Василівно, підіть, голубонько, розпорядіться та нам сього-того принесіть перекусити. Там що знаєте, ви ж таки молоденька господиня!

Варочка. Зараз, зараз. *(Виходить)*.

Я В А 8

Ті ж, без Варочки.

Хороший. Еге пак! Що ж це я справді! Розказую тобі про свої пригоди, а й досі тебе не повіншував з твоєю урочистою пригодою, що ти ж одружився! Аж оце як ти сказав «молода господиня», згадав я про свою незвичайність. Віншую, друже, поздоровляю тебе від щирого серця! *(Цілує Перепелицю)*.

Перепелиця. Добре, добре! *(Набік)*. Хоть не знаю, за віщо тут чоловіка цілувати, що він оженився...

Хороший. Дядько писав мені про сю новину! Коли ж це саме сталося?

Перепелиця. Та вже гаразд, що сталося!

Хороший. Ні, справді давно?

Перепелиця. Та щось одинадцятий місяць пішов, чи що, не пам'ятаю гаразд. Знаю тільки, що «медовий» давно минув!.. Тепера вже якісь інші йдуть...

Хороший. Так уже й рік! Ну, ніяк я не думав, що ти таки похопишся женитись, та ще й таку жінку візьмеш!

Перепелиця *(набик)*. От уже ненавиджу! Зараз і сей, як Хведір Іванович, почне дорікати, що немолоду жінку взяв. І яке кому, здається, діло до чужих жінок?

Хороший. Єй же богу, не сподівався, що ти таку кралю запопадеш!

Перепелиця. Га?.. Що?..

Хороший. Та що ти? Глухий, чи що? Кажу, ніяк не думав, що таку гарну жінку візьмеш.

Перепелиця. Хіба ти... Хіба тобі справді сподобалась?

Хороший. Та як же не сподобалась? Премила, прехороша молодичка!

Перепелиця *(набик)*. Молодичка моя Мар'я Василівна, молодичка! *(Уголос)*. Та ти ж, здається, так мало її бачив?..

Хороший. Ого-го — мало. Хіба довго треба роздивлялись, щоб углядіть хороший видочок? Та й чого ж мало бачив? Аже скільки вона просиділа оце з нами. Прекрасива й премоторна людина, і так увічливо слухає!

Перепелиця *(схоплюється і одходить уліво, мовлячи набик)*. Матінко! Так це він думає на Варочку, що то моя жінка... А ну лиш, Іване, стрепенись! Піди по розум! *(Уголос)*. Ну, гаразд! Що там про жінку! Я дуже радий, коли сподобалась. А ти от скажи мені: ти тут довго пробудеш?

Хороший. Може, до вечора. А що?

Перепелиця. Тільки до вечора? *(Набик)*. Йй-же богу, нехай і думає, що Варочка моя жінка!..

Хороший. Що ж це ти так скрикнув? Мов зрадів...

Перепелиця *(підходить, міняючи голос)*. Я зрадів? Господь з тобою! Оце таки, нехай бог милує, радіти, що приятель швидко поїде!..

Хороший. Та так мені здалось...

Перепелиця *(зовсім весело, торкнувши Хорошого за плече)*. То-то ж здалось, так і кажи. А що здається, те — мара! Ти мені скажи: звідсіль ти куди ж?

Хороший. Та простісінько туди ж, мовляв ти, до курдюків, у Оренбурзький край.

Перепелиця. Еге! Чого ж так хапаєшся?

Хороший (*киваючи головою*). Та так уже, нащо гаятись! Нащо сперечатися з долею? Нехай уже несе мене, як те перекотиполе!..

Перепелиця. Стій, стій! Якась така пісня є. (*Заводить на голос пісні «Скажи мені правду, мій добрий козаче»*).

І ти, мов сухе перекотиполе,
Не знаєш, куди тебе вітер несе!..

Хороший (*жалісливо*). Еге-ге! З тебе вже, бачу, не той співець, що був: зірвався вже з голосу, не втнеш поколишньому!

Перепелиця. Хто? Я зірвався з голосу? Я, Іван Перепелиця, не втну пісні заспівати?! Та я тобі такої втну, що ти й не сподіваєшся. Стривай!.. (*Стоїть скільки хвилин, приставивши палець до лоба, далі співа на голос тієї ж пісні*).

Ідеш ти в країну
Далеку, простору,
Де в овечок ситі
Курдюки ростуть!

Хороший.

Що ж маю робити,
Коли в себе дома
Більш як кандидата
Мені не дають!

Перепелиця.

Ти думаєш, друже,
Що вже там доскочиш
Величного місця,
Хрестів, орденів?..

Хороший.

Нащо мені звізди?
Нащо та шаноба?
Аби я на кращому
Місці сидів!

Перепелиця.

Ой гляди лиш, друже,
Щоб ти з того місця

В туранський клоповник
Часом не попавсь!

Хороший.

Від лихої долі
Не втечеш і тута:
Бог зна, що спіткало б,
Якби й тут зоставсь!..

Ой утомився! Дедалі чоловік старішає, а не молодшає...
(*Сідає в крісло, держучи в руці хустинку та спершись на руку*).

Перепелиця. Так, так, святу правду мовляв еси! Дедалі старішає, а не молодшає! (*Набік*). А з жінкою таки, їй-богу, добре вийшло. Нехай думає, що Варочка моя жінка; нікому ж з сього ні шкоди, ні кривди не буде: він собі поїде чорт знає куди, звідти вже не так хутко вертаються, прикурдючаться там!.. А хоть би й виявилось коли, що я тее... то хіба ж не можна вибредхатись? Уже ж таки, вмівши бредхати, та не зуміти вибредхатись! Се вже хіба б я не був з нашої прекрасної губернії, ще й з самісінького осередку!.. Вивозь, крива!! (*Уголос*). Василю, друже! Що це ти так сидиш — туманієш?

Хороший. Так, щось журба обняла...

Перепелиця. Кинь журбою об землю; нехай той журиться, що оженився! (*Сіда на канані*). Так ти, Василю, вподобав мою жінку?

Хороший (*стрепенувшись*). Дуже!

Перепелиця. Гарна людина, кажеш?

Хороший. Просто аж задрість бере! (*Згодом*). От уже зовиця не так-то... Аже ти казав, що та друга, старіша — зовиця!

Перепелиця. Друга — зовиця...

Хороший. Ну, то вже вибачай, зовиці я не хвалю, уже хоть вона тобі й своя, а мушу тобі сказати, щось вона мені не тее... Стара-таки трохи! Ні, сю вже, мабуть, навряд чи хто швидко дурний найдеться, щоб узяти!

Перепелиця (*набік*). Е, нізащо ж не признаюсь! (*Уголос*). Ні, ти не думай собі! Зовиця моя вже була замужем.

Хороший. Як була?

Перепелиця. Так, була, та й годі: вона вдовиця.

Хороший. Вдовиця! Ну, це дуже добре!

Перепелиця. Як добре? Чого?

Хороший. Бо вже тепер не похопилася б заміж. Має щастя, має щастя!

Перепелиця. Ну, серце, ти оце, сподіваюся, і обідатимеш у нас. Тільки прошу я тебе — от вони зараз обидві повиходять — не говори ти при їх про те заміжжя: котора там молода господиня, котора стара...

Хороший. Оце-таки! Що ти мене учиш...

Перепелиця. Ні, бачиш, справді: не здіймай речі, котора там з їх заміжня, котора вдова.

Хороший. Ну, це ж чому?

Перепелиця. Та так, бачиш нащо? Жінка моя не любить сеї розмови, щоб нагадували, що вже вона не дівочка, не вільна пташина. А з зовицею, то я тобі скажу, просто само нещастя, як хто нагадає, що вона вдовиця! Вона, бачиш ти, так журиться за своїм чоловіком, що аби хто нагадав про тее вдівство, то вона зараз у плач, їй-же богу! І тут таке піде, що нехай мати божа сохраниць! Плач, істерики тії, боже спаси!! То ти вже, голубе, не кажи їм нічого!

Хороший. Та ні, ні, вже не буду, коли так. Та й що ж мені справді таке? Я людина подорожня...

Перепелиця. Еге-ге, так, так: ти людина подорожня — що тобі таке! От тобі досить знати одно: що молодша зветься Варвара Василівна, а старша — Мар'я Василівна. От і все!

Я В А 9

Ті ж і Хведір Іванович.

Хведір Іванович (*увиходить з складниці до паперів у руках, подає руку Перепелиці*). Добридень вам!

Перепелиця. Ох, як ви мене злякали!

Хведір Іванович. Злякав? Невже? Хіба ви тут що-небудь страшне робили чи говорили?

Перепелиця. Оце, нехай бог милує! Що це ви кажете?! Що ж би я таке робив або говорив страшне? Не наводьте напасті, прошу вас!..

Хведір Іванович. А чого ж ви так жахаєтесь?

Перепелиця. Бо ви прийшли хто вас зна й звідки: не дзвонили, нічого...

Хведір Іванович. Та двері були незамкнені, чого ж би я дзвонив?

Перепелиця. От канальська Палажка: завжди оббіжить кругом і не зачинить дверей! От гаспидська дівка!

Хведір Іванович. Та я тепер замкнув. Ну, я пройду собі в кабінет, там писатиму.

Перепелиця. Ідіть, ідіть, Хведоре Івановичу, пишть!

Хведір Іванович виходить у праві двері, в кабінет.

Я В А 10

Ті ж, без Хведора Івановича.

Хороший. Хто се такий?

Перепелиця. Та тут повірений один...

Хороший. Що ж це ти, позиваєшся з ким?

Перепелиця. Та там дещо пишемо вкупі...

За лаштунками гомін Мар'ї Василівни: «Гляди ж, Палажко, щоб усе гаразд!»

Перепелиця. О!.. Ідуть... Прошу ж тебе, не прохватись, пам'ятай, що я тобі казав!..

Я В А 11

Ті ж і Мар'я Василівна з Варочкою; Мар'я Василівна у новім убранні*, в бантах, на голові чіпець з стьонжками; увесь вигляд далеко краший; у руках шиття.

Мар'я Василівна (*подаючи руку Хорошому*). Знов здоровенькі були! Я тоді вас так як і не бачила. Вибачайте, що мусила zostавити вас: мала там деякий пильний клопіт по господарству. (*Сідає на стільці під ливою стіною, ближче до рампи, розгортає шиття*).

Хороший перш встає, вітаючись, потім знов сіда на крісло.

* В звичайнім панськім, напр., у чорнім, з кружевним жабо.

Перепелиця (*набік*). Знати, знати, що мала пильний клопіт: де які були стьонжки, всі на себе поначіпляла! Здається, ще й напудрилась! Йй же ти богу, напудрилась! (*Уголос*). А як там з сніданням? (*Встає з канапи і ходить по хаті*).

Варочка. Зараз нестимуть: я вже розпорядила. (*Сідає на канапі*).

Перепелиця. Бачу, бачу, що ви таки дармо не гаєлись: здається, й намиста трохи прибавилось!

Варочка. Стільки ж, скільки й було! Ви вже звісно...

Хороший (*набік*). Бач, проклятий Перепелиця! Уже що має гарну жінку, то не можна їй і зайвого разка намиста положити!

Мар'я Василівна (*до Варочки*). На лиш, почни мені квіточку.

Варочка. Зараз! (*Сідає коло неї й бере роботу*).

Хороший (*набік*). А зовиця теж покращала, як прибралась. Тільки куди ж — Перепеличка краща! (*Підходить і сідає коло Варочки*). Що це за робота має бути?

Мар'я Василівна. Сорочку собі думаю вишити.

Хороший (*показуючи на Варочку*). Таку, як у їх? Це дуже гарно! (*Нахиляється й придивляється до Вароччиного рукава*). Чудесно!..

Перепелиця (*стоїть, спершись на крісло, сам собі*). Як, як підлабузнився! Звісно, де мед, туди й мухи! (*Уголос*). Батьку мій! Мені ж треба вишнівки вточити! Ну, забавляйте ж гостя, а я піду! (*У дверях сам собі*). Коли б же тут якої халепи не вийшло!.. (*Виходить у ліві двері*).

ЯВА 12

Ті ж, без Перепелиці.

Мар'я Василівна. Варочка оповідала мені, що ви в нас дуже незабарливий гість, тільки переїздом; а то кудись далеко мандруете?

Хороший. Так, шановна пані, сьогодні з вечірнім поїздом хотів і виїхати.

Мар'я Василівна й Варочка. О, з вечірнім поїздом!!

Ті ж і Перепелиця.

Перепелиця (з лівих дверей). Варваро Василівно! Ідть лиш допоможть! Ви, може, проворніші!
Хороший (набик). От проклятий!

Варочка виходить.

Мар'я Василівна й Хороший.

Мар'я Василівна. Ні, як собі хочете, ми вас не пустимо! Скільки ми про вас чули від Івана Семеновича, а тепер і самі допевнилися, що слова його не були марні: бачимо-бо перед собою таку милу, таку моторну людину, і щоб таки зараз же вас і випустити!

Хороший. Дуже дякую за ласку. Я сам би радніший забаритись більше, коли ж не можна!

Мар'я Василівна. Хіба ви хочете блиснути перед нашими очима справдешнім метеором?

Хороший (сам до себе). Ого, як вона закидає!

Мар'я Василівна. І зараз же зникнути, зоставивши тільки журбу спогадання?

Хороший (сам до себе). Йй-богу, нічого! Я страшенно люблю, як жінка так говорить! (Уголос). Журбу, шановна пані? По мені? Я не сподіваюсь бути настільки заміченим!

Мар'я Василівна. Гай-гай! Як же ви звикли, щоб вам не тільки казали, та ще й до к а з у в а л и, щоб розписували вашу коштовність, як то кажуть, en toutes lettres *. Що ж, звикли — треба казати зовсім виразно: хто ж би не журився, розлучившись з вами, хоча й побув укупі хоть одну хвилину?

Хороший. Я не знаю, як дякувати вам, Мар'є Василівно, за таку щирість. Я дуже радий і дуже тішуся цим.

Мар'я Василівна. Докажіть, що ви не цураєтесь нашої прихильності!

* Повністю, просто (франц.).

Хороший. Такий ласкавий, як ви, я готов доказати се.

Мар'я Василівна. Зостаньтесь хоть ще на один день!

Хороший. Зостатись на день! *(Ніби задумується, мовлячи набік)*. А справді, чи не зостатись на день? Ця — гарно говорить, та — сама гарна, у Перепелиці теж, мабуть, неабияка вишнівка... Зостанусь уже на день! *(Уголос)*. Я застаюся — по вашому слову!

Мар'я Василівна. Bravo! Вашу руку на певність!

Хороший *(протягаючи теж руку)*. Чиню вашу волю, дякуючи за ласку! *(Сам собі, держачи руку Мар'ї Василівни)*. Здається, треба поцілувати руку? *(Цілує)*.

Я В А 15

Ті ж і Перепелиця.

Перепелиця *(увиходить на поцілунок; говорить набік)*. Ого-го! Швидко похопився мій Василько! Але й Марусенька нічого — жвава! *(Уголос)*. Гм! Мар'є Василівно, чи немає тут де ключика від шкляної шаховки? *(Шукає на столику)*.

Мар'я Василівна. Не знаю, пошукайте. А тут у нас новина сталася: Василь Михайлович уже застається ще на день! От і слово дав!

Перепелиця. А!.. Дуже радий!.. *(Набік)*. Ох, щось ця новина коли б до лиха не довела!.. І чого таки баритись чоловікові? *(Ідучи з хати, уголос)*. Гляди ж, Василю, гляди!

Я В А 16

Ті ж, без Перепелиці.

Мар'я Василівна. О, як же я рада! Ми всі будемо так втішатись вашим гостюванням! Ви такий давній приятель Івана Семеновича.

Хороший. О, давній! Він знав мене ще зовсім молодим хлопцем; ми з ним дуже здружилися, ще як стояли колись, тут же таки, на одній квартирі.

Мар'я Василівна. Здружилися? При такій не-сходності в літах...

Хороший. О, що літа! Тут досить сходності душ! Хто дбає про щирю душу, не повинен вважати на літа.

Мар'я Василівна. О, ви мене чаруєте своїми словами! Немовби чую свою власну думку: іменно, для душі нема ні старості, ні молодості; вона єсть безкрая і вічно однакова! В кого вона загарлива, чула до всього хорошого, величного, в того вона завжди зостанеться такою, безвічно молодію. Наше тіло мусить бути тільки скарбницею для душі, для життя нашого серця,— ключового, молодого!

Хороший (*сам собі*). Ого! Від душі вже перейшла до серця! (*Уголос*). Я скажу більше, шановна Мар'є Василівно, скажу, що людина, багата душею, палка серцем, навіть не може хутко зостарітись і тілом!

Мар'я Василівна. Ви думаете?..

Хороший (*сам до себе*). Прехороший діалог! Так і кортить тебе вести далі! (*Уголос*). Траплялося вам бачити обличчя, на котрому життя,— ну, нехай скажемо й літа,— положили свою одзнаку; але, неважаючи на те що воно не дише ясновидію молодістю, уявляє воно стільки духовного життя, стільки духовної краси, що не проміняєш його на саме наймолодше.

Мар'я Василівна. О, які речі!

ЯВА 17

Ті ж і Перепелиця, Варочка, Палажка.

Перепелиця. О, які пироги! (*Іде попереду з лівих дверей, з пляшками, за ним Варочка з пирогами й Палажка зо всім прибором до снідання на ставниці; ставлять все на стілик, що при каналі; Перепелиця порастєся з пляшками*).

Мар'я Василівна. Щоденщина суха!

Перепелиця. Та де вже вам буде суха! Василю, ну лиш чарочку! Калганівка, їй же богу, калганівка. Хутірська, знаєш?

Обидва п'ють, потім сідають на каналі: Перепелиця ближче до дверей кабінету, Хороший — по другім кінці каналі, ближче до рампи;

пані пораються коло стола, потім сідають теж: Мар'я Василівна навпроти Хорошого, Варочка далі, навпроти Перепелиці. Палажка виходить і приносить ще яку закуску або забуту річ.

Перепелиця. Хведоре Івановичу, а йди лиш!
Хведір Іванович *(з кабінету)*. А чого там?
Перепелиця. Пирог!
Хведір Іванович. Чую. *(Виходить)*.

Я В А 18

Ті ж і Хведір Іванович.

Хведір Іванович *(вітається з паніями)*. Здоровенькі були! Гхі! Моя матінко! Мар'я Василівна як маківка цвіте!

Мар'я Василівна. А ви думали як!

Перепелиця *(підставляє чарку)*. Пий, серце, а оце тобі й пироги.

Мар'я Василівна. Ви ж би, Іване Семеновичу, познайомили.

Перепелиця. Та яка там знайомість! Оце, Хведоре Івановичу, мій необачний друг, Василь Хороший, що летить у вирій, чи то пак в Оренбурзький край!..

Хведір Іванович *(швиденько випивши чарку)*. Еге!.. Ну, вибачайте, мені ніколи, я там не докінчив писання.

Варочка. Та куди ж бо ви?

Хведір Іванович *(доїдаючи пиріг)*. Ніколи, ніколи! Завтра строк! *(Виходить)*.

Я В А 19

Ті ж, без Хведора Івановича. Палажка стоїть оддалік.

Мар'я Василівна *(услід Хведору Івановичу)*. От паперове життя!..

Перепелиця. Еге ж, паперове! А звідки ж, якби не ці папери, бралися б ті папірчики, що вам потрібні на обід, на різні стьонжечки тощо?

Мар'я Василівна. О, ви вже знайдете відповідь!

Перепелиця. Ну, годі, не сердіться! Ось випиймо лиш всі вишнівочки! Варваро Василівно, нуте лиш, не соромтеся! Мар'є Василівно, прошу з ласки! Василю, а ти що ж? Призволяйся, друже! У Оренбурзі чортового батька такої наливки знайдеш! *(Піднімаючи чарку)*. Ну, пиймо ж, панове, будьмо здорові та богу милі!

Мар'я Василівна *(з чаркою до Хорошого)*. Будьмо!

Хороший *(цокнувшись об чарку Мар'ї Василівни, потім до Варочки)*. Ваше здоров'ячко!

Варочка. Всього найкращого!

Перепелиця. От тепер гаразд. Як вип'єш, то все-таки веселіш стає!.. *(Випиває ще чарку)*. О, ся вже зовсім веселенько пішла... *(Заводить на спів «Якби не ви, та не ми»)*. Та-ла-ла-ла, та-ра-ра... От, бач, аж на співи порива! Як це в вас, Палажко, співають? *(Співає)*.

Якби не ви та не ми,
То б ми тут не були!

Так? Ану лиш далі!

Палажка. Оце такої завели, що я й не знаю!

Перепелиця. Брешеш, знаєш ти добре!

Палажка. Далєбі, не знаю! Де ж таки мені знати: це ж тільки баби, як позбираються в шинку, такої заводять!

Варочка. Ха-ха-ха! А правда, правда!

Перепелиця. От бач, і пробрехалась! А казала — не знаєш!

Палажка. Знать то кожне знає, а співають не співаю такої.

Хороший. Ну, заспівай кращої.

Палажка. Чого ж таки я ні з доброго дива буду співати...

Хороший. Отак же таки й заспівала б з сього дива!

Варочка. А вона гарненький голос має! Заспівай-бо справді, Палажко.

Палажка. Оце, моя матінко, напалися: співай та співай! Мов наняли співати...

Перепелиця. Ну, вже коли я наважив, то співатимеш!

Палажка. Та мені й ніколи... *(Хоче йти)*.

Перепелиця. Стій, кажу тобі! Співай мені зараз «Явтуха» от йому! (Показує на Хорошого). Він якраз од'їжджає. Ну, як це? (Заводить помалу). «Та куди їдеш, Явтуше?»* Співайте всі, потроху підтягайте, а я буду за Явтуха одказувать. Ну, як там, починайте! (Співа): «Та куди їдеш, Явтуше?»

Далі Перепелиця перестає; співає Палажка, їй підспівують теж Мар'я Василівна і Варочка. Виходить мімічна сцена: кожне співає, додаючи виразу обличчям; Палажка — весела, Мар'я Василівна погляда на Хорошого, Варочка зрідка теж. Хороший сидить ніби зажурений.

П а л а ж к а. Та куди їдеш, Явтуше?
Та куди їдеш, мій друже?

Перепелиця (без співу, словами). Не скажу.

П а л а ж к а. Та коли твоя та добрая ласка,
То скажеш!

Перепелиця. В Оренбург.

П а л а ж к а. Та чого їдеш, Явтуше,
Та чого їдеш, мій друже?

Перепелиця. Не скажу.

П а л а ж к а. Та коли твоя та добрая ласка,
То й скажеш!

Перепелиця. Служити.

П а л а ж к а. Ой візьми ж мене, Явтуше,
Ой візьми ж мене, мій друже!

Перепелиця. Не можна.

П а л а ж к а. Та коли твоя та добрая ласка,
То й візьмеш!

Перепелиця. Пожди, надумаюсь.

П а л а ж к а. Обійми ж мене, Явтуше,
Обійми ж мене, мій друже!

Перепелиця. Не хочу.

П а л а ж к а. Та коли твоя та добрая ласка,
То й обнімеш!

Перепелиця. Ніяково при всіх.

П а л а ж к а. Поцілуй мене, Явтуше,
Поцілуй мене, мій друже.

* Відома лівобережна пісня (єсть теж у збірнику пісень М. Лисенка). Коли б у Палажки не достачало голосу, то її спів може покривати, підспівуючи, Варочка або Мар'я Василівна. (Прим. Олени Пчілки).

Перепелиця. Не хочу.

Палажка. Та коли твоя та добрая ласка,
То й поцілуєш!

Перепелиця. Та вже поцілую! (*Встає й цілує Палажку*).

Палажка (*одступаючись*). Що це з вами? Дивіться!..

Мар'я Василівна. Іван Семенович! Що це вам таке?

Перепелиця (*стоячи, до жінки*) *. Еге? А ви думали як?

Варочка. Ха-ха-ха! Оце так вигадка! Чудесно, хороше!

Мар'я Василівна (*набік*). З останнього глузду зсунувся!

Хороший (*теж сміючись*). Ну, меткий же ти, Іване!

Перепелиця. Меткий! Ще що скажи! Хіба те було колись? Це тільки так, одгук колишнього! Ох, приборкала сокола лихая година!

Варочка. Ха-ха-ха!

Мар'я Василівна. Та годі вам верзти не знать що! Ще й бідкатись почнете!

Хороший. Ні, жвавий, жвавий Іван Семенович! Похопився!

Перепелиця. Авжеж! А то що ж! Я так думаю, як мати любо дивиться одно на одного, то вже краще поцілуватись.

Палажка (*всміхаючись*). Так-то кожному й потрібно ваше цілування!

Перепелиця. А ти, голубонько, не ображайсь і не обіжайсь! Та й чого ж тобі ображатись? Аже ж я говорив, що одказуватиму за Явтуха; ну, ти співаєш: «Поцілуй мене, Явтуше»,— я й поцілував!

Палажка. Так то ж я співала!.. З пісні, звісно, слова не викидають!

Перепелиця. Ну, от же й я такий звичай маю: якщо до речі приходиться, то теж не проминаю.

Хороший. Мудрий звичай.

Варочка. Дуже! Ха-ха-ха!

Мар'я Василівна. Ну, Палажко, приймай вже з стола.

* Перепелиця вже не сідає аж до виходу свого в кімнату. (Прим. Олени Пчілки).

Перепелиця. Тільки, голубонько, не все, вишнівку zostав: вона нічого не вадить. А от пиріжки zostались, то забери, поїж.

Палажка. Нащо там мені їх їсти!

Перепелиця. Ні, поїж, поїж, ти людина молода, ласа! Знай одно: їж та шануйсь!

Палажка. Добре вже, добре! *(Приймає з стола)*.

Перепелиця. А за те, що поцілував,— не ображайсь! Ти дівка хороша, моторна! Ну, та я знаю, дівчата не дуже-то ображаються, як їх цілують!

Палажка *(ідуци)*. Як хт́о цілує! *(Виходить у ліві двері з посудом)*.

Варочка. Ха-ха-ха! От так одрізала! *(Трохи згодом виходить теж, забравши децю в поміч Палажці)* *.

Я В А 20

Ті ж, без Варочки та Палажки.

Перепелиця. Дурна!.. Ну, одначе, панове, мушу вас на часину покинути: піду нагляну за Хведором Івановичем, що там він моторить. Та от тільки коли б не заснув там на канапці! *(До Хорошого, вже лагодячись іти в кімнату)*. Ото, брате, купив я собі в кабінет канапку, чи сохвутую, та чорти її батька знає, така присипка, що тільки приляжеш — у одну мить заснеш! Я тобі раджу, як сподіваєшся в Оренбурзі пильно над ділами працювати, то гляди, собі такої не купи! *(Виходить у праві двері)*.

Я В А 21

Мар'я Василівна й Хороший.

Мар'я Василівна *(встаючи)*. Мушу і я вас теж zostавити на хвилину, нагляну за кохвією; без мене ніхто в світі не зварить як треба!

Хороший. О, прошу вас, не клопочіться мною!

* Одна пляшка і дві чарки застаються.

Мар'я Василівна. Що там за клопіт! А ви же не втечете? Ні, ні, я бачу — ви слухняний! (*Нахиляючись до Хорошого*). А коли б ви знали, як проймає до серця ваша слухняність! (*Раптово*). Я зараз, зараз вернусь! (*Виходячи*). Боже, що зі мною діється! Таких брів зроду-звіку не бачила! Збіжить кохвія, збіжить!.. (*Швидко виходить у ліві двері, узявшись за голову*).

Я В А 22

Хороший сам.

Хороший й. Прихильна, щира душа ця зовиця! Ну, та чорт її бери, не в їй сила. Перепеличка, Варвара Василівна, — от хто мене чарує! Просто-таки чую, як вона розпалює моє серце своїми очима. А що ж то за губоньки, що за рученьки!.. (*Встає й ходить по кону*). А, проклятий Перепелиця, луб'я старе! Запопав вже собі таке диво! Та невже ж вона так і змарнує свій вік, оддавши серце Перепелиці?.. Ні, єсть вогник у очах, єсть! Мені здається навіть, що вона й на мене злюбенька поглядає, надто як співала тієї пісні!.. Що було й мені так похопитись, як Перепелиця, поцілувати?.. Подорожній людині, здається б, можна, та ба!.. Ну, воно-то ще до завтрішнього вечора далеко! Побачимо ще!.. Що ж, хто може вгамувати серце? (*Перше ходив, далі стає у зважливій постаті*).

Я В А 23

Хороший і В а р о ч к а — виходить з лівих дверей.

Хороший й. Боже мій, вона. (*Береться трагічно за серце*).

В а р о ч к а. Що вам таке? Ви так стурбовані!.. Сядьте отут, вгамуйтеся, побалакайте зо мною.

Сідають обоє на канапці.

В а р о ч к а (*набик*). Який у його палкий погляд.

Хороший (*набик*). Єсть огник у очах, єсть! (*Вголос*). Ви постерегли, що я стурбований?..

В а р о ч к а. Як же — зараз! Що, вас хто-небудь образив?

Хороший. Ні, не образив, а вразив у саме серце! Воно не матиме тепер спокою, те бідне серце... В дале- кім краю...

Варочка. А, я розумію вашу журбу! Кидати рідну країну, близьких серцю своїх людей...

Хороший. А ще гірше: близьких серцю, та не своїх людей!..

Варочка. Як се? Я вас не розумію!..

Хороший. Згадувати там, у степах-вертепах, не свою, чужу милу!

Варочка. Чужу милу? О, то ви чужої не згадуйте! Це зовсім не до речі і навіть гріх!

Хороший. Гріх?

Варочка. А певне! Коли в вас і зосталась там на Правобережжі яка-небудь чужа мила, то ви залишіть її, забудьте, занедбайте!

Хороший. На Правобережжі?.. А як тут, на Лівобережжі?..

Варочка. І на Лівобережжі — все одно. Чужою милою не треба вам клопотати собі ні голови, ні серця! (*Виразно*). Ви шукайте ні чиєї милої, вільної пташки, котру б ви могли назвати своєю.

Хороший (*набик*). От тобі й маєш! А до чого ж огник у очах, коли так навчає? (*Уголос*). Серце не має ваги, Варваро Василівно, чи своя мила, чи чужа, і шукає коли не одповіді, то хоть поради!

Варочка. Поради? Ха-ха-ха! О, порадниці знайдуться...

Хороший. Тепер я щасливий! Ваші оченьки за годину перед сим були так гнівно глянули на мене, а тепер знов так ясно світять, мило, як зіроньки в небі... як тоді, коли співалась та пісня...

Варочка. О, я люблю співати! Я була весела колись! Дуже весела! Цілий день, було, щечечу, співаю. У нашого тата був хороший великий садок; то я, було, стежечки пробігаючи, всіх соловейків переспіваю!..

Хороший (*набик*). Який у неї дитячий та милий стиль!

Варочка. Та ба! Як то каже Іван Семенович: «Приборкала сокілочку лихая година!»

Хороший (*сумно*). А ви його дуже любите?

Варочка. Кого?

Хороший. Та Івана ж Семеновича?

Варочка. Ото, сказали! Чом же його не любити: він дуже добрий чоловік.

Хороший (*хруснувши пальцями, набік*). До чого ж огник той блищить у очах?!

Варочка. Я й з вами оце так балакаю, як з своїм близьким чоловіком через те, що Іван Семенович вас так вихваляв.

Хороший. Так ви мене за приятеля маєте?

Варочка. Великого.

Хороший. Дайте ж рученьку свою ширу, порадице моя!

Варочка. О, з великою охотою! (*Дає руку*).

Хороший. Мила, хороша ручка!.. (*Стискає руку*). Тільки цей перстень! Цей шлюбний перстень!..

Варочка. Він вас лякає? Його можна скинути! (*Скидає перстень і ховає в кишеню*).

Хороший (*бере Вароччину руку*). Так краще! Нехай рученька буде вільна, без тих золотих кайданів?

Варочка. Отже й без кайданів!

Хороший (*цілує руку*). І вам не шкода було таку люблю, таку гарну рученьку (*ще цілує руку двічі*) так зарані закувати? Такою молоденькою зав'язати собі світ?..

Варочка. Правда, що минулася дівочка байдужість, дівочькії смішки, то мені шкода; а світ мені не зав'язаний! Отже, бачите, тільки й кайданів, що золота каблучка, та й ту скинути, сховати в кишеню — і більш нічого: я стаю вільною пташиною! Люблю, кого хочу, дивлюсь, на кого схочу...

Хороший. І яким ви робите щасливим того, на якого глянете своїми оченьками!

Варочка (*байдужо*). А в вас теж дуже гарні очі! Тільки палкі дуже, зовсім як той вогонь!

Хороший (*цілує руку*). Бо в їх одбивається палання серця...

Варочка (*ніби простувато*). І ручку ви умієте гаразд цілувати!

Хороший (*сміючись та гладячи ручку*). О, то велика наука!

Варочка. А що ж ви думаєте? Інше таке незугарне, що й не тямить до ладу ручку поцілувати: так, щоб і делікатно, й пестливо виходило. А ви вмієте.

Хороший (*набик*). Ох, зумів би я й видочок так поцілувати! Хіба скажуть їй про се?.. (*Уголос*). Варваро Василівно...

Варочка. Чого?

Хороший (*тише*). Я умію так само й видочок гарний цілувати...

Варочка. Невже?

Хороший. Далєбі... (*Обіймає й цілує Варочку злегенька в лоб*).

Варочка. О! Справді! Так знаєте що? Я вас завтра проведу на вокзал; на прощання можна й при всіх поцілуватись. Тим більше, що це буде для вас у остатній раз. (*Підіймає байдужо голову*).

Хороший. Ох!.. У остатній раз!.. Нащо ви нагадали мені в сю хвилину про моє безталання?! Вокзал... Оренбург... завтра... (*Береться за голову*).

Варочка. Хіба вам не хочеться завтра виїздить?

Хороший (*гірко всміхнувшись*). Що за питання? Чи може ж людина, залучивши собі хоть на хвилину небесного щастя, бажати хутчій вернутись до своєї недолі?!

Варочка. Так знаєте що? Зоставайтесь у нас на тиждень!

Хороший. Ви б сього хотіли?

Варочка. Хотіла б. Ми з вами будемо читати, ходити на проходку, може, і в монастирський садок. Так зостаєтесь? Кажіть, бо мені треба йти з дому. (*Встає*).

Хороший (*встає теж і йде за Варочкою в лівий бік кону, наперед*). А яка ж заплата буде за слухняність?

Варочка (*взявши з столика коло свічада свою білу хустину*). Яка заплата? От перш усього піду куплю вам сама, на поштування після обіда, гарних, гарних чершень! А тепер у заставу знаєте що?

Хороший. Що?

Варочка. От що! (*Зненацька обіймає його однією рукою, цілує в лоб і втіка; потім, повернувшись вже коло середніх дверей*). Я швиденько, швиденько вернусь! (*В дверях*). А за чужу милу забудьте!! Ха-ха-ха! (*Вибігає в середні двері і сміється за лаштунками*).

Хороший сам.

Хороший (*прислухаючись*). А, сміятись! Так вона сміється! Дожену й допитаюсь, до чого той сміх! (*Хватає свій капелюх і біжить у середні двері*).

Хведір Іванович сам.

Хведір Іванович (*витика голову з кабінету, далі виходить з пером у руці*). Що тут скоїлось?! Отже, їй-богу, я чув, мовби щось цілувалось, раз і вдруге!.. Де ж це вони всі поділись? Перепелиця спить на канапі, а ці гомоніли та й порозбігались кудись... Прислухатись, про що говорили,— ніколи було, а вже що цілувались, то я добре чув! З каторою ж це він цілувавсь, цікаво мені знать?.. Кортить дознатись... (*Підходить навспинячки до лівих дверей, перше зазира в шпарку, потім одчиняє помалу одну половинку дверей і прислухається*).

Хведір Іванович і Палажка.

Палажка (*раптово виходить з середніх дверей, сердита*). Се ви?

Хведір Іванович (*одскакує од дверей*). Ох, як ти мене злякала, нехай тобі абищо!

Палажка. Злякала! Що я вам зробила?

Хведір Іванович. Та вже ж де в біса вскочила так, зненацька!..

Палажка. Вскочила! А ви нащо двері кидаєте?

Хведір Іванович. Які двері?

Палажка. Та сінешні ж. Іду через двір і бачу — навстежи одчинені. А мене пан після ляатиме. Назачиняєшся за вами!..

Хведір Іванович. Ну, вже ж, це не я, як собі хоч: от бач, і од пера не одривавсь.

Палажка. А хто ж?

Хведір Іванович. Я не знаю... Мабуть, вони. Ні, ти от що мені скажи, голубонько: чи ти тут часом не цілувалася з тим паничем?

Палажка. Що?.. Ідїть лиш ви к лихій годині із своїм паничем!

Хведір Іванович (*сам собі*). Ну, так се хтось з паніїв! Бо такі своїми власними вухами чув, як цілувались... (*Раптово дзвонять*).

Хведір Іванович. Ох лишенько!.. Біжи одчиняй! (*Тікає в кабінет*).

Палажка. А щоб вас дзвонила лихая година!.. (*Виходить одчинять, зараз же вертається і йде в ліві двері*).

Я В А 27

Палажка переходить тільки через кін, а за нею ввходить Хороший.

Хороший (*сам*). Ні, не догнав: десь у одну мить зникла! Боже мій, як це все несподівано сталося! Поцілувала... Але чого ж потім сама нагадала, що вона чужа мила, ще й засміялась?! О, ехидне створіння — жінка! Сама зведе чоловіка з розуму, заморочить йому пам'яток, а потім ще й сміється з його! Воно-то, сказати по правді, що там той один поцілунок? Бридня, дурниця, а все не гаразд. Не гаразд, не гаразд! Зрадити давнього товариша!.. Але ж поцілувала так, що мені здалось, мовби я на небі. Що мені робить, що мені робить?!.. (*Сіда, спершись на руку, ліворуч кону, коло столика перед свічадом*).

Я В А 28

Хороший і Мар'я Василівна.

Мар'я Василівна (*з кохвією на ставниці*). Сама варила задля дорогого гостя, сама й несу! (*Ставить кохвію на стіл перед канапою*).

Хороший. Нащо ви так довго барились?

Мар'я Василівна (*присідаючи на стілець коло його*). Хіба ж довго? Може, з півгодиниочки!

Хороший. Коли б ви знали, за що мені тая півгодина стала! Нащо ви так довго гаялись? Чом ви не надійшли раньше!..

Мар'я Василівна. Ви скучали? Простіть мене, простіть! Більше я не кидатиму вас...

Хороший. О, не кидайте, прошу вас, благаю! Будьте увесь цей тиждень при мені, не одступайте нікуди! Ні на крок!

Мар'я Василівна. Увесь тиждень?.. Хіба ви...

Хороший. Я застаюсь на тиждень, на цілий тиждень! Ви самі винні. Ви стали просити зостатись на один день, а тепер... я не маю сили, я застаюсь на тиждень... Ще й потім не знаю, що зо мною буде!

Мар'я Василівна (*набік, скидаючи руки*). Боже єдиний, невже ж я йому так до сподоби впала? (*Уголос*). Ну, що ж, ми будем дуже раді! Ми будем щасливі...

Хороший. Мар'є Василівно!

Мар'я Василівна. Що, прехороший козаче?

Хороший. Скажіть мені: дуже великий гріх закохатись у чужу милу, замужню жінку?!

Мар'я Василівна (*урочисто, набік*). От воно, прийшло! (*Вголос*). Як вам сказати! На се можуть бути розмаїті погляди. Мій же погляд такий: перш усього, що єсть кохання? Кохання єсть вільне полум'я, що здійсмається від одного серця до другого; і те ясне полум'я не вгасити розумом, не вдержати думкою!.. Погляньмо на сонце: промінь від його може однаково падати і на одну комету, і на зірку — планету, що має свій окремий довічний коловоріт, свого подоріжця, чи того спутника; та хіба ж соняшне проміння єсть розважене, вдержане? Однак кохається в йому і комета-самотниця, і планета-невільниця. Сонечко вільне у світі, ніхто не корить його... Так і кохання не до своєї дружини, до чужої милої; звісно, було б краще, коли б у тій щирій любові зустрічала, як казав поет, «свабодново свабодная любовь», але ж і чужка мида єсть перш усього мида... Ні, я ніколи не кину каменем ні в того, хто милується невільною милою, ні в тую, котра думає, що вона може здаватись милою не одному тільки...

Хороший. Ви добра, ви маєте чуле серце!

Мар'я Василівна. Заспокойтеся ж, не турбуйте себе марними думками, недоречною журбою! (*Згодом*).

Он моя кохвія холодне... а задля кого ж клопоталась, як не задля вас...

Хороший. О, не до кохвії мені тепер!..

Мар'я Василівна. Та годі ж бо смутку, хороший козаче! *(Склоняється йому на плече)*.

Хороший. О, коли б ви знали, яке пекло в моїй душі! *(Бере її за руку)*.

Мар'я Василівна. Не крайте мого серця! Бачити такого милого гостя в тузі! Годі, залітний голубе, годі! *(Обгортає Хорошого з-за плечей однією рукою)*.

Я В А 29

Ті ж і Перепелиця, виходить з своєї кімнати, на одну мить стає, потім раптово підходить.

Перепелиця. Е, панове, це вже чорт знає що!

Мар'я Василівна *(одхиляючись од Хорошого)*. Що таке?..

Перепелиця. Що? Обійматися з залітними голубами! От що! Я думаю, як вони тут бавляться, аж воно от як! Я був собі неначе задрімав трохи, коли чую, щось цілується...

Мар'я Василівна. Цілується?!

Перепелиця. Еге ж, цілується! Я думав, може, так, сниться, та й знов задрімав; коли прийшов до пам'ятку, виходжу, аж справді сидить пара голубів! Нехай йому чорт!

Мар'я Василівна. Але вгамуйся! Що ти провадиш! Які поцілунки?.. Хто цілувався? Коли? Бог знає, що ти говориш!

Перепелиця *(швидко)*. Знаю, що я говорю!! Сором, неслава! Ще нехай би він, молодий чоловік, хоча й теж не слід би так поводитись у хаті свого приятеля, а то й ви, статечна людина, в таких літах! Сором!! Так от до чого «Нанá» доводить!! Знатиму тепер і я!

Мар'я Василівна *(підносячи хусточку до очей)*. О, яка зневага!

Хороший *(раптово)*. Слухай, Іване Семеновичу, у чім би не було діло, ти не смієш так говорить.

Перепелиця. Я не смію?! Я?! Ану лиш — як се?

Хороший. Не маєш права! Зо мною ти можеш мати розмову, але зневажати передо мною жіноцтво

я не дозволю!! До того ж яке ти маєш право дорікати так Мар'ї Василівні, яке тобі діло до неї? Що вона тобі таке!

Перепелиця. Що вона мені таке? Яке мені діло? Ти хочеш знать, що вона мені таке? Жінка, от хто!

Хороший. Що?..

Перепелиця. Вона моя жінка! *(Стає в тверду постань, склавши на грудях руки, мовлячи потім набік)*. Хоть нехай тепер жінка й розірве!

ЯВА 30

Ті ж і Варочка.

Варочка *(ввіходить з середніх дверей, здіймає з голови хусточку і, дивуючись, стає коло Хорошого)*.

Хороший. Як? А не Варвара Василівна?..

Перепелиця. Варочка — зовиця! Вдова.

Хороший *(схоплюється)*. Боже єдиний! Так се він тее... Мар'я Василівна не зовиця, Варочка — не жінка його!

Мар'я Василівна. Що таке?!

Варочка. Що таке?!

Хороший *(до Варочки)*. Він перше казав, що ви — його жінка, а ви — вільна, нічия! Боже! Який я щасливий! Тепер я розумію все, всі ваші слова!

Перепелиця *(оглядається)*. Як?..

Мар'я Василівна. Так він за нею журився... О боже, яке непорозуміння! А той мене одцурався... Зовиця!.. Ох! Млію, млію... *(Омліваючи, одслоняється на стілець)*.

Хороший *(підхоплює Мар'ю Василівну)*. Боже мій, зомліла! Води! Води!

Варочка. Спирту! Спирту! *(Метушиться по хаті)*.

Перепелиця. Палажко, Палажко, води!

ЯВА 31

Ті ж і Хведір Іванович.

Хведір Іванович *(раптово вибігає з кімнати з пером у руці)*. Боже мій, що тут таке?

Перепелиця. Геть!

Ті ж і Палажка.

Палажка *(вскакує з лівих дверей)*. Кликали?
 Перепелиця. Зараз мені кухоль з водою, той що
 вмиватись! Пані зомліла.

Палажка. Моя матінко!.. *(Вибігає в ліві двері)*.

Хведір Іванович *(до Варочки)*. Що тут таке?
 Мар'я Василівна зомліла? Чого?

Варочка. Ой, не знаю я гаразд, не знаю! *(Підхо-
 дить до Мар'ї Василівни і махає на неї хусточкою)*.

Перепелиця *(до Хведора Івановича)*. Геть, кажу
 тобі! Все лихо з твоєї причини сталося!

Хведір Іванович. Господь з вами! Я й од пера
 не одривався!..

Перепелиця. Через тебе все. Хто нападавсь: «Стару,
 стару взяв»? От і навів думку не признатись това-
 ришеві. Геть, кажу тобі! Іди з моїх очей!!

Хведір Іванович. Ні сном ні духом... *(Виходить,
 зігнувшись, у кабінет)*.

Ті ж, без Хведора Івановича, ввіходить Палажка з кухлем.

Палажка *(подаючи кухоль Перепелиці)*. Осьдечка,
 нате. *(Стає коло лівих дверей, заглядаючи вперед)*.

Перепелиця. Одступіться, Варочко, литиму воду.

Варочка. Що ви? Бог з вами!

Перепелиця. Я так трішечки — от сюди, на висок!

Варочка. Та що ви, збожеволіли, чи що?! Як мож-
 на! Біжіть, хутенько шукайте спирту! Господи, ціі чо-
 ловіки! Їм не довго б і на той світ загнати!

Мар'я Василівна. Ох... *(Одкриває очі й промов-
 ляє слабим голосом)*. Що?.. Хто тут?.. *(Жахливо глянувш-
 и на Перепелицю, кричить)*. Се — ти! Оступись,
 оступись з моїх очей!!

Перепелиця. Та й оступлюсь, коли опам'яталась.
 На, Палажко, кухоль. *(Сідає на канані, ближче до
 рампи)*.

Палажка. Минулося! *(Виходить з кухлем)*.

Ті ж, без Палажки.

Хороший (до Мар'ї Василівни). Випийте кохвії: я читав, що це дуже втихомирює нерви.

Мар'я Василівна. Спасибі, дайте. (Хороший подає їй поставчик з кохвією).

Перепелиця. Треба й собі випити...

П'ють обое; мімічна сцена.

Мар'я Василівна, випивши кохвію, стає проти Перепелиці і дивиться на його мовчки.

Хороший. Варваро Василівно, хороша, ласкава, сядьте!

Варочка сідає, Хороший спирається на її стілець, інколи схиляється й шепче їй потику.

Мар'я Василівна. Безсоромний, безсумлінний зрадливець!

Перепелиця (набік). Починається казання...

Мар'я Василівна. Одуратись, відректись від жінки! Ще й так, ні з доброго дива! Ну, ще нехай би на кого-небудь зрадив, а то знічев'я, з дурного ума. Зовиця! Що може бути вразливіш від сього? Кажеш, не читав «Нана»; нащо ж тобі й читати її, коли в тобі вже й так не зосталось ні крихти сумління! Зовиця!..

Хороший (до Варочки, але слово вихопилось досить голосно). Кажу ж вам, він чув, як я вас поцілував.

Варочка. А може, як я вас?

Перепелиця (схоплюючись). Чуєте ви... Мар'є Василівно? (Схоплюється й бере Хорошого за плече). Так ти он що кажеш? Ти до Варочки залицяєшся? О, о! Так об чім же тут і річ! Палажко, подай ще скілька чарок!

Палажка (за лаштунками). Зараз!

Мар'я Василівна (набік, сідаючи на канапі, кінець стола). Треба зібратись з думками.

Перепелиця (до Хорошого). Так ти що ж собі думаєш? Як же ти завтра поїдеш, коли ти замість жарту розпочав цілий роман?

Варочка. Василь Михайлович зостається на тиждень.

Перепелиця. Уже?.. О, то зостанеться він і на два! (До Хорошого). Та ти знаєш, що я тобі раджу:

покинь ти к чортовому батькові зовсім отой Оренбург. Нехай він сказиться! Не їдь. Чи таки подоба такому козакові кидати Лівобережну й Правобережну Україну та мандрувати чорт знає куди?!

Хороший. Та вже тепер якось не гаразд назад...

Перепелиця. Чого не гаразд? Роздумавсь, розміркувавсь і зоставсь. Ей, схаменись, поки ще є час. А то, їй-же богу, у клопівник посадять! От спам'ятаєш мое слово, коли не посадять. Я по тобі бачу, що не минеш ти сього!

Хороший (*сміється*). Та в Оренбурзі ж ще нема клопівників...

Перепелиця. Де тобі нема! Є. Там уже Туран починається. Гей, зоставайсь!

Хороший. Та де ж я тут подінуся...

Перепелиця. Де подінешся? Та я як шатнусь отут по всіх усюдах та ще дядька твого з Михайлівки сюди випишу, то ми тебе чорт знає чим зробимо! Хочеш, у самісінькій казенній палаті місце знайду? Або хочеш, аж у окружнім суді?

Хороший. Та я вже, їй-богу, й сам не знаю, що мені робить...

Перепелиця. Ну от порадься лиш з Варварою Василівною, то, може, діло скоріш піде. (*Покірно до Мар'ї Василівни*). А ви, Мар'є Василівно, не гнівайтесь, простіть!..

Мар'я Василівна (*махнувши рукою*). Шкода!

Перепелиця. Воно, звісно, трохи не гаразд вийшло, що я тоді мовби гримнув на вас; ну, але ж увійдіть, як то кажуть, і у мое положеніє: прийти й побачити, що жінка ніби пригортається до молодого хлопця, на прізвище Хороший. Як собі хочете, а можна щось непевне подумать.

Мар'я Василівна. Так ви ж як собі зрозуміли те пригортання, розумна голово?

Перепелиця. Та так, як чули...

Мар'я Василівна. Так знайте ж, що я перше від усіх постерегла закохання Василя Михайловича до Варочки, та ото й хотіла розважити, заспокоїти його; а вам уже зараз не знать що здалось. Звісно, якби ви мене більш поважали, то ви б не подумали нічого такого...

Перепелиця (*набік*). О, жінки краще від нас

уміють викручуватись! (*Уголос*). Ну, то знаєте що: цур йому всьому! А що тее, за віщо ви найбільш образились, то я й сам не знаю, як воно сталося: щό мене призвело сказати, що моя жінка Варочка! Чи то з жартів, чи хто його зна й з чого...

Мар'я Василівна. Чула я добре з чого!

Перепелиця. Чули? Чули, як я сваривсь на Хведора Івановича?.. Ну, значить, і про це лучче вже я не буду розводити. Ну, там про літа що говорить — і мені не п'ятнадцять літ! Але ж що про вашу добрість, то вже всяке знає, що такої добросердної людини, як ви, не знайти; їй-же богу, не знайти!

Мар'я Василівна. Розпишуйте краще!

Перепелиця. Отже й не буду розписувать, а так, по ширості скажу: Марусю, серденько, прости!

Мар'я Василівна. От як, вже й Марусею стала!

Перепелиця. Еге ж, кажу: Марусенько, перепеличенько моя, годі гніватись! Аже по правді сказати, якби я схотів вибредхатись, то теж би зумів... А от не хочу, та й годі! Кажу: винен, прости, і шабаш!

Мар'я Василівна. Надовго вам сього каяття стане?

Перепелиця. Надовго! Іменно надовго: і дітям, і онукам закажу, щоб пам'ятали святу правду, що сужена — не огужена! Палажко, лепська дочко, чи швидко ти принесеш чарок!

Я В А 35

Ті ж і Палажка.

Палажка (*виходить з лівих дверей з чарками*). Та осьдечка ж, несучу!

Перепелиця (*бере чарки*). Ну, тебе тільки по смерть посилать.

Варочка (*раптово встаючи*). Уже, порадилися!

Перепелиця. Ну, як же?

Варочка. Василь Михайлович перше казав, щоб зараз, як місце знайде, а я кажу, що треба пождати, поки мій жаліб по чоловікові скінчиться, поки рік вийде, та тоді вже.

Перепелиця. Що таке?!

Варочка. Та весілля ж.

Перепелиця. Весілля! Он як!.. А Оренбург же?

Варочка. Оренбург? Щоб я поїхала в Оренбург?! Ні за що в світі!

Перепелиця. Он як! А через віщо, кажіть.

Варочка. Як через віщо? Щоб ви перший почали мені приспівувати різних там курдючних овець тóщо...

Перепелиця. А він же? *(Показує на Хорошого)*. Згоджується залишити Оренбург та zostатись тут?

Варочка. От тобі й маеш: певне!

Перепелиця. Ну, то тепер мушу вам сказати, що, мабуть, таки ви, Варваро Василівно, такі гарні, що краще за саму курдючну вівцю!

Варочка *(образившись)*. От так увічливість знайшли! Хороше прирівняли, нема що казати!

Перепелиця. От і сюю образив! Ну, слухайте ж, панове: спільний мир! *(Наливає чарки й підступає з однією до Мар'ї Василівни, ставляючи другу перед нею)*. Ну, отже, з повною повницею перепиваю до вас, Мар'є Василівно, і найприхильніше прошу: вибачте і простіть! А на Вароччине весілля таке вам убрання утну, що навряд чи й у Катерини Михайлівни таке буде; а вже що чепчик, то, їй-же богу, з самісінького Києва випишу.

Мар'я Василівна *(всміхаючись)*. Та годі вже вам...

Перепелиця *(вельми зрадівши, цілує руку Мар'ї Василівни)*. От так гаразд! Радіймо ж усі вкупі! Хведоре Івановичу, Хведоре Івановичу!

ЯВА 36

Ті ж, Палажка і Хведір Іванович.

Палажка *(вибігає з лівих дверей, сама собі)*. Що там таке знов! *(Зостається збоку)*.

Хведір Іванович *(витикається з правих дверей)*. Га?!..

Перепелиця *(до Хведора Івановича)*. Іди, йди, не бійсь!

Хведір Іванович *(підходить)*. Чого?..

Перепелиця *(дає йому чарку)*. На, пий.

Хведір Іванович. Пити?.. Чого ж це?..

Перепелиця. Та нащо там тобі допитуватись, чого й що. Кажуть пити — і пий, от і все.

Хведір Іванович. Та випить то не щó... (*Бере в руки чарку*).

Перепелиця (*до Палажки*). І ти прибігла? На й тобі чарку.

Палажка. Чудасія з цим паном!..

Перепелиця. Дурна... Тут хатня пригода сталася: повиншувати треба! Як усі питимуть, то пий і ти.

Мар'я Василівна (*підходить з чаркою до Варочки й Хорошого*). Віншую від найщиршого серця! Дай боже згodu повіки!

Варочка (*цілує Мар'ю Василівну*). Спасибі.

Мар'я Василівна (*відходить у праву руку*). Нехай будуть щасливі!

Хведір Іванович. Догадуюсь і віншую теж! (*Набик*). Так от що воно цілувалось!

Перепелиця (*до Хорошого*). Дай боже сей день пам'ятати та на весіллі добре скакати.

Варочка (*до Хорошого*). Еге ж, глядіть, пам'ятайте сей день, та не відщурайтесь і ви мене колись...

Перепелиця. Нащо-бо ви, Варочко, нагадуєте не знать що! Що було, те минуло. Кажу ж вам, у останньому заповіті напишу, що сужена — не огужена! (*До громади слухаючої*). Випиймо ж, панове, за нашу згodu, та дай же боже, щоб і ваші сужені були не огужені!

Кінець дії; коли ж можуть бути співи, то Перепелиця веде далі.

Отже, таки кортить ще заспівать наостанку! Ану лиш, Палажко, заспівай-но їм таки тієї.

Приспівує хто хоче з діячів.

Якби не ви та не ми,
То б ми тут не були!
То б ми тут не були,
Вишнівочки б не пили.

А то до вас, та ще й ми,
То й жарт оцей утяли!
А чи ж гаразд утяли —
Уважайте вже самі!

Ой випиймо ж, панове,
За складання це нове.
Коли що і не гаразд —
Поправиться другий раз.

А ви жарт оцей прийміть
Та нам кращий напишіть;
Ми ж його зграємо,
Всього хисту додамо!

(Словами, підіймаючи чарку).
Дай боже бачитись!

Завіса спадає

КІНЕЦЬ